

Sygn. akt V ACa 673/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 grudnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – Wydział V Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Teresa Sobolewska
Sędziowie:	SA Artur Lesiak SO del. Arkadiusz Kuta (spr.)
Protokolant:	stażysta Karolina Petruczenko

po rozpoznaniu w dniu 4 grudnia 2014 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa A. W.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w Ł.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego we W.

z dnia 9 czerwca 2014 r. sygn. akt I C 287/13

I. oddala apelację;

II. zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za II instancję.

Na oryginale właściwe podpisy.

VACa 673/14

UZASADNIENIE

A. W. domagała się zasądzenia od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w Ł. kwoty 105.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 8 listopada 2013 roku do dnia zapłaty oraz kosztów procesu . Wymienionej kwoty dochodziła tytułem zadośćuczynienia w związku ze śmiercią męża M. W. w wypadku komunikacyjnym z dnia (...) .

Pozwane Towarzystwo (...) wniosło o oddalenie powództwa w całości .

Sąd Okręgowy w. W. , wyrokiem z dnia 9 czerwca 2014 roku , zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 55.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 8 listopada 2013 roku ; oddalił powództwo w pozostałej części oraz postanowił o kosztach procesu .

Sąd Okręgowy ustalił, że A. W. od 1998 roku pozostawała w związku małżeńskim z M. W. . Małżonkowie utrzymywali się z gospodarstwa rolnego . Mąż powódki był człowiekiem zaradnym , dobrym organizatorem i to on zarządzał gospodarstwem rolnym , z którego dochodów utrzymywała się cała rodzina . Dbał o rodzinę , był czuły i opiekuńczy. Małżonkowie W. tworzyli zgodny związek oparty na wzajemnym zaufaniu . Utrzymywali liczne kontakty rodzinne i towarzyskie , wspólnie planowali remont domu . W dniu (...) w B. doszło do wypadku komunikacyjnego , którego sprawcą był R. T. . Kierując samochodem marki V. wyjechał z drogi podporządkowanej i na skrzyżowaniu wymusił pierwszeństwo przejazdu na samochodzie marki D. (...) kierowanym przez męża powódki . M. W. zmarł na skutek wielonarządowego urazu ciała . R. T. został skazany prawomocnym wyrokiem z dnia 5 lutego 2009 roku wydanym w sprawie II K (...) . Pojazd , którym wówczas kierował był ubezpieczony u pozwanego .

Po śmierci męża powódka (...) . Była załamana śmiercią męża (...) . Leczyła się(...) . Obecnie jej stan uległ poprawie , (...) . Nie znalazła żadnego nowego partnera życiowego . Przez około 2 lata po wypadku prowadziła gospodarstwo rolne , a następnie wydzierżawiła je . Obecnie pracuje dorywczo .

Powódka otrzymała od pozwanego zadośćuczynienie w wysokości 15.000 zł oraz kwotę 30.000 zł z tytułu znacznego pogorszenia jej sytuacji życiowej . Nadto z KRUS otrzymała odszkodowanie niższe niż 30.000 zł.

W ocenie Sądu pierwszej instancji żądanie A. W. znajdowało podstawy w art. 23 k.c. , art. 24 § 1 k.c. i art. 448 k.c. Na skutek zgonu jej męża , którego przyczyną był wypadek komunikacyjny naruszone zostało jej dobro osobiste w postaci więzi rodzinnej , a skutkiem tego było jej przygnębienie , apatia , pustka , samotność , utrata osoby , z którą mogła porozmawiać i na której pomoc mogła zawsze liczyć . Odwołując się do orzecznictwa Sądu Najwyższego wskazano , że prawo do życia rodzinnego i utrzymania tego rodzaju więzi stanowi dobro osobiste członków rodziny i podlega ochronie na podstawie art. 23 i 24 k.c. W konkretnym stanie faktycznym spowodowanie śmierci osoby bliskiej może zatem stanowić naruszenie dóbr osobistych członków jej rodziny . Spowodowanie śmierci osoby bliskiej przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 30 maja 2008 roku o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 731) , to jest w stanie prawnym sprzed dnia 3 sierpnia 2008 roku , mogło stanowić naruszenie dóbr osobistych najbliższych członków rodziny zmarłego i uzasadniać przyznanie im zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. Wywodzono dalej , że przesłanką odpowiedzialności za naruszenie cudzego dobra osobistego jest bezprawność działania , przez którą rozumie się działanie bądź zaniechanie sprzeczne z porządkiem prawnym i zasadami współżycia społecznego . Przepis art. 24 k.c. przewiduje domniemanie bezprawności działania naruszającego dobra osobiste co powoduje , że na nim spoczywa ciężar wykazania , iż jego działanie było zgodne z prawem .

Przypominano bezsporną okoliczność , że sprawcą naruszenia dobra osobistego A. W. kwalifikowanego jako naruszenie więzi rodzinnej spowodowanej śmiercią jej męża był R. T. , skazany prawomocnym wyrokiem za spowodowanie wypadku drogowego . Jego zachowanie było zatem niezgodne z obowiązującym porządkiem prawnym . Wynikiem tego bezprawnego działania było spowodowanie śmierci męża powódki , a tym samym naruszenie jej dobra osobistego . Pojazd sprawcy wypadku był zaś ubezpieczony w ramach odpowiedzialności cywilnej u pozwanego .

Zgodnie z art. 34 ust. 1. ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie , jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę , będącą następstwem śmierci , uszkodzenia ciała , rozstroju zdrowia bądź też utraty , zniszczenia lub uszkodzenia mienia . Przepis ten nie wyłącza z zakresu ochrony ubezpieczeniowej zadośćuczynienia za krzywdę osoby , wobec której ubezpieczony ponosił odpowiedzialność na podstawie art. 448 k.c. Zakres odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń za powstałą szkodę jest uzależniony od zakresu odpowiedzialności kierującego pojazdem . Pozwany naprawia wyrządzone szkody w granicach odpowiedzialności cywilnej kierującego pojazdem .

Przyjął Sąd Okręgowy , że naruszenie dobra osobistego A. W. w postaci więzi rodzinnej było niepodważalne . W dniu (...) zginął bowiem jej mąż , z którym od 20 lat pozostawała w zgodnym związku małżeńskim . Miała z nim dwoje dzieci . Stanowił dla niej wsparcie psychiczne , był jej opiekunem i osobą organizującą całe życie zarówno w zakresie spraw rodzinnych jak i prowadzonego gospodarstwa rolnego , z którego dochodów utrzymywała się cała rodzina . Jego śmierć

spowodowała u powódki poczucie osamotnienia , pustki , przygnębienia , utraty radości życia , zaburzeniami snu (...). Jednocześnie śmierć męża nie wywołała u powódki trwałego pogorszenia jej zdrowia psychicznego . (...). Ponadto w postępowaniu ubezpieczeniowym powódka zgłosiła żądanie przyznania jej odszkodowania z tytułu pogorszenia jej sytuacji życiowej w wysokości 40.000 zł i z tego tytułu pozwany wypłacił jej w marcu 2008 roku kwotę 30.000 zł , zaś w wyniku złożonego w dniu 4 października 2013 roku pisma wzywającego do wypłaty 120.000 zł z tytułu zadośćuczynienia pozwany w dniu 7 listopada 2013 roku przyznał powódce i wypłacił kwotę 15.000 zł, co także miało wpływ na ocenę wysokości zasądzonego powódce w niniejszej sprawie zadośćuczynienia , podobnie jak wypłata przez KRUS kwoty nie mniejszej niż 30.000 zł z tytułu odszkodowania z ubezpieczenia rolniczego . W związku z tym wywodzono (po części za cytowanymi orzeczeniami Sądu Najwyższego) , że na rozmiar krzywdy , o której mowa w art. 448 k.c. mają wpływ przede wszystkim : wstrząs psychiczny i cierpienia moralne wywołane śmiercią osoby bliskiej , poczucie osamotnienia i pustki po jej śmierci , rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym , rola w rodzinie pełniona przez osobę zmarłą , wystąpienie zaburzeń będących skutkiem śmierci osoby bliskiej , wiek pokrzywdzonego i jego zdolność do zaakceptowania nowej rzeczywistości oraz umiejętność odnalezienia się w niej . Roszczenie oparte na art. 448 k.c. jest rodzajowo i normatywnie odmienne od roszczenia zmierzającego do naprawienia szkody majątkowej , opartego na art. 446 § 3 k.c.

Zadośćuczynienie nie jest zależne od pogorszenia sytuacji życiowej osoby bliskiej w wyniku śmierci bezpośrednio poszkodowanego , lecz ma na celu złagodzenie cierpienia psychicznego wywołanego śmiercią osoby najbliższej i pomoc członkom jego rodziny w dostosowaniu się do zmienionej sytuacji życiowej . Rozmiar zadośćuczynienia może być odnoszony do stopy życiowej społeczeństwa , która pośrednio może rzutować na jego umiarkowanie . Przesłanka ta ma więc charakter uzupełniający i ogranicza wysokość zadośćuczynienia tak , by jego przyznanie nie prowadziło do wzbogacenia osoby uprawnionej .

Sąd Okręgowy stanął na stanowisku , że kwota zadośćuczynienia w wysokości 105.000 zł jest rażąco wygórowana . Mając na uwadze rozmiar cierpień psychicznych powódki związanych wyłącznie ze śmiercią jej męża , czasokres ich trwania oraz brak trwałych , negatywnych ich następstw w zdrowiu i obecnym funkcjonowaniu osobistym i społecznym powódki Sąd uznał , że kwota 55.000 zł z tytułu naruszenia jej dobra osobistego w postaci zerwania więzi rodzinnej , ale także okresowego naruszenia jej dobra osobistego w postaci zdrowia , będzie najbardziej odpowiednia zarówno w relacji do przeciętnej stopy życiowej społeczeństwa jak i będzie stanowić realnie odczuwalną dla powódki wartość ekonomiczną . Po zsumowaniu wartości zadośćuczynienia wypłaconej już przez pozwanego będzie bowiem stanowiła kwotę 70.000 zł.

Odsetki ustawowe zasądzono od dnia 8 listopada 2013 roku , tj. od następnego dnia , po dniu w którym pozwany poinformował powódkę o wysokości przyznanego jej zadośćuczynienia . Wyjaśniono także rozstrzygnięcie o stosunkowym rozdziale kosztów procesu

Apelację od tego wyroku wniosła (...) Spółka Akcyjna w Ł. domagając się jego zmiany i oddalenia powództwa oraz zasądzenia kosztów procesu za obie instancje

Zarzucono naruszenie art. 448 § 1 k.c. w związku z art. 23 k.c. i 24 § 1 k.c. oraz art. 822 k.c. przez ich zastosowanie w wyniku uznania , że powódka była osobą bezpośrednio poszkodowaną działaniem sprawcy wypadku , czyn był skierowany bezpośrednio przeciwko powódce , czego skutkiem było naruszenie jej dóbr osobistych , a nadto rażące zawyżenie zasądzonego zadośćuczynienia przez uznanie dodatkowej kwoty 55.000 zł za odpowiednią do stopnia krzywdy , pomimo że powódka nie doznała trwałego uszczerbku na zdrowiu , a śmierć męża poza zwyczajowo przyjętym okresem żałoby nie spowodowała żadnych ograniczeń w życiu osobistym , zawodowym i społecznym powódki .

Z zasadniczych wątków uzasadnienia przytoczyć należy stanowisko odnośnie rozbieżności w orzecznictwie sądowym w związku ze stosowaniem art. 448 k.c. do kompensacji krzywdy wywołanej utratą osoby bliskiej . Twierdzi się mianowicie , że taka sytuacja nie narusza dóbr osobistych człowieka i nie podlega ochronie przy zastosowaniu art. 448 k.c. Odszkodowanie przysługuje bowiem osobie bezpośrednio poszkodowanej . przeciwko której czyn niedozwolony

został skierowany , a innym osobom tylko wówczas gdy przepis ustawy tak stanowi - np. art. 446 k.c. Gdyby stosowanie przepisów o ochronie dóbr osobistych rozszerzyć na bliskich osoby zmarłej wskutek czynu niedozwolonego to zbędna byłaby nowelizacja art. 446 k.c. przez dodanie § 4 . Dochodzenie roszczeń z tytułu naruszenia dóbr osobistych osób pośrednio poszkodowanych nie ma podstaw , ponieważ ustawa o ubezpieczeniach osobowych obejmuje jedynie szkody , których następstwem jest śmierć , uszkodzenie ciała , rozstrój zdrowia albo utrata , zniszczenie lub uszkodzenie mienia . Nawet obecnie obowiązujący art. 446 § 4 k.c. przewiduje zadośćuczynienie dla osób , których sytuacja życiowa kształtowała się w pewnej zależności od zmarłego . Strata męża nie mogła wywołać , poza okresem zwyczajowo przyjętej żałoby , wielkiej traumy skutkującej załamaniem we wszystkich obszarach życia . Nie spowodowała żadnych trwałych , niekorzystnych następstw w życiu powódki . Nie doznała ona żadnego uszczerbku psychicznego . Wysokości zadośćuczynienia Sąd Okręgowy nie uzasadnił . Jest ono rażąco wygórowane . Wskazano na świadczenia dotychczas wypłacone powódce . Ponadto uzyskała ona w postępowaniu spadkowym gospodarstwo rolne , które obecnie wydzierżawia i uzyskuje stały dochód .

Powódka domagała się oddalenia apelacji pozwanego Towarzystwa (...) i zasądzenia kosztów procesu .

Sąd Apelacyjny w Gdańsku ustalił i zważył, co następuje :

Apelacja (...) Spółki Akcyjnej w Ł. okazała się bezzasadna .

Najdalej idzie zarzut naruszenia prawa materialnego przez zasądzenie świadczenia bez podstawy prawnej . Kwestionuje się bowiem możliwość obciążenia ubezpieczyciela zadośćuczynieniem za krzywdę wywołaną naruszeniem dobra osobistego osoby bliskiej na skutek zerwania szczególnej więzi rodzinnej łączącej ją z osobą zmarłą w wypadku drogowym powstałym przed dniem 3 sierpnia 2008 roku .

Nie można się zgodzić z tezą , że przed 3 sierpnia 2008 roku nie było podstawy prawnej dla zasądzenia zadośćuczynienia z tego tytułu . W dniu 28 grudnia 1996 roku weszła w życie ustawa z dnia 23 sierpnia 1996 roku o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dziennik Ustaw Numer 114 pozycja 542) , w której nadano art. 448 k.c. nowe brzmienie - w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu , czyje dobro osobiste zostało naruszone , odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny , niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia . Wylczenie chronionych dóbr osobistych zawarte w art. 23 k.c. nie jest zupełne . Rzecz zatem nie w braku podstawy prawnej do kompensowania krzywdy wywołanej naruszeniem dóbr osobistych ile w rozwinięciu ich katalogu , a ten proces jest pochodną zmian zachodzących w społeczeństwie .

Sąd odwoławczy stoi na stanowisku , że spowodowanie śmierci osoby bliskiej może uzasadniać przyznanie członkom rodziny zmarłego zadośćuczynienia , jeżeli śmierć nastąpiła na skutek deliktu powstałego przed dniem 3 sierpnia 2008 roku (data wejścia w życie ustawy z dnia 30 maja 2008 roku o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw Dziennik Ustaw Numer 116 pozycja 731 wprowadzającej do porządku prawnego art. 446 § 4 k.c.). Zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę następuje wówczas na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. . W rozstrzyganej sprawie stwierdzono naruszenie dóbr osobistych A. W. wynikających z więzi emocjonalnej jaka łączyła ją z mężem M. W. . Jej zerwanie spowodowało cierpienie i poczucie krzywdy , czyniąc powódkę bezpośrednio poszkodowaną czynem niedozwolonym . Za skutki tego deliktu pozwane Towarzystwo (...) odpowiada , gdyż zawierając umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej , zobowiązało się do kompensacji szkód wyrządzonych osobom trzecim , wobec których odpowiedzialność ponosi ubezpieczony (art. 822 k.c.) . Oczywiście jest , że wielość bezpośrednio poszkodowanych deliktem nie jest zdarzeniem nadzwyczajnym także wówczas gdy podstawy prawne odpowiedzialności są rozmaite . Nowelizacja art. 446 k.c. z 3 sierpnia 2008 roku , polegająca na dodaniu § 4 , nie pozbawiła członków rodziny zmarłego możliwości dochodzenia zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. także w przypadku gdy czyn niedozwolony popełniony został przed tą datą . Taki pogląd , tu cytowany za uzasadnieniem uchwały Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2011 roku (III CZP 32/11) , jest już ugruntowany w judykaturze , która w aktualnym stanie prawnym akceptuje dualizm środków prawnych stosowanych dla zadośćuczynienia krzywdzie doznanej przez bliskich zmarłego . Na skutki nowelizacji spojrzeć trzeba w ten sposób , że wejście w życie art. 446 § 4

k.c. , przy pozostawieniu w porządku prawnym art. 448 k.c. , oznacza dopuszczalność wyboru spośród dwóch podstaw prawnych , a w okresie przed 3 sierpnia 2008 roku , możliwość oparcia powództwa osoby bliskiej na art. 448 k.c. (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 kwietnia 2014 roku w sprawie V CSK 320/13)

Na przeszkodzie uwzględnieniu powództwa nie stoi także art. 34 ust 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych , Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (obecnie tekst jednolity z 2013 roku Dziennik Ustaw pozycja 392). Zgodnie z treścią tego przepisu , z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie , jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę , będącą następstwem śmierci , uszkodzenia ciała , rozstroju zdrowia bądź też utraty , zniszczenia lub uszkodzenia mienia . Tak jak nie wyklucza on dochodzenia przez poszkodowanego roszczeń tytułem zadośćuczynienia za uszkodzenie ciała i rozstrój zdrowia ani roszczeń bliskich zmarłej ofiary wypadku drogowego opartych na art. 446 §§ 1 i 3 k.c. , a obecnie także 446 § 4 k.c., tak i nie stoi na przeszkodzie roszczeniu z art. 448 § 1 k.c. Nie ma bowiem podstaw do upatrywania takiego skutku w stosowanej nomenklaturze . W ramach „ odszkodowania ” z art. 34 kompensuje się zarówno szkody majątkowe jak i niemajątkowe , a także roszczenia będące następstwem śmierci ofiary wypadku drogowego , których dochodzą osoby nie będące uczestnikami tego zdarzenia , a ich krzywda wymaga zadośćuczynienia . Zaznaczyć należy jedynie , że celem tej normy jest w pierwszym rzędzie udzielenie poszkodowanym gwarancji rzeczywistego zaspokojenia ich słusznym roszczeń , co w przypadku bezpośredniej i wyłącznej odpowiedzialności sprawców byłoby często niepewne .

Zasada odpowiedzialności pozwanego Towarzystwa (...) nie była dotąd sporna . W szczególności wypłacono powódce w dniu 7 listopada 2013 roku zadośćuczynienie w kwocie 15.000 zł (zarachowane przez Sąd Okręgowy na ogólną kwotę 70.000 zł uznaną za odpowiednie zadośćuczynienie) . W piśmie ubezpieczyciela z tej daty , dołączonym na karcie 135 akt ubezpieczeniowych wskazano , że wypłaca się „ zadośćuczynienie z art. 448 k.c. po śmierci męża ” . Wprost nawiązywano w ten sposób do pisma powódki z 27 września 2013 roku (karty 108 - 105 akt ubezpieczeniowych) , w którym przedstawiła ona podstawę prawną i faktyczną swych roszczeń - jednaką z opisaną w uzasadnieniu pozwu . Dla porządku przypomnieć można tylko , że poza zapadłym przeciwko sprawcy wypadku z dnia (...) wyrokiem karnym , skazującym go za popełnienie występku , którego skutkiem była śmierć M. W. , przyznano związaną umową ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej uzasadniającą kompensację przez pozwane Towarzystwo (...) skutków jakie wypadek ten za sobą pociągał .

Zarzut naruszenia prawa materialnego obejmuje także uchybienie art. 448 k.c. przez zasądzenie zadośćuczynienia w kwocie zbyt wysokiej , nieuwzględniającej że powódka nie doznała trwałego uszczerbku na zdrowiu , a śmierć męża nie spowodowała innych ograniczeń niż zwyczajowo przyjęty okres żałoby . Wskazać należy , że treści takich norma art. 448 k.c. nie zawiera . W szczególności nie przewiduje ona aby zadośćuczynienie w nim przewidziane przypadło tylko osobie , która doznała trwałego uszczerbku na zdrowiu , lub takiej która obchodziła okres żałoby w sposób inny niż zwyczajowo przyjęty (w domyśle dłużej , lub bardziej dotkliwie) . Zadośćuczynienie nie przysługuje za „ krzywdę kwalifikowaną ” , to jest o cechach , które w zarzutach apelacyjnych eksponuje skarżący . Artykuł 448 k.c. przewiduje zadośćuczynienie za krzywdę wywołaną naruszeniem dobra osobistego , a nie za sam fakt tego naruszenia . Suma zadośćuczynienia powinna być odpowiednia . Sąd pierwszej instancji słusznie rozumiał tą dyrektywę jako konieczność indywidualnego badania rozmiaru krzywdy . Brał więc po uwagę rolę jaką w rodzinie pełnił zmarły , rodzaj i intensywność więzi łączących go z pokrzywdzoną , cierpienia moralne i wstrząs psychiczny wywołany u niej śmiercią najbliższej osoby , długotrwałość przeżywania okresu żałoby , skalę cierpień i ich wpływ na bieżące funkcjonowanie powódki , wystąpienie zaburzeń będących skutkiem nagłego odejścia męża , w tym (...) , sposób w jakim pokrzywdzona znalazła się w nowej rzeczywistości . W apelacji nie przedstawiono zarzutu naruszenia prawa procesowego , a zatem Sąd Apelacyjny stoi na gruncie ustaleń poczynionych w tej materii w pierwszej instancji . Nie ma potrzeby ich ponownego przytaczania .

W tym stanie rzeczy , na mocy art. 385 k.p.c. , apelację pozwanego Towarzystwa (...) oddalono .

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na mocy art. 98 §§ 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. Zasądzono kwotę 2.700 zł stanowiącą wynagrodzenie pełnomocnika powódki określone na podstawie §§ 6 pkt 6 w związku z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych /.../(tekst jednolity z 2013 roku Dziennik Ustaw pozycja 490).